

MONITOREN VAN REPTIELEN OP DE VELUWEZOOM

Ronald de Boer

Het verhaaltje wat ik aan de hand van een aantal dia's heb gehouden is gebaseerd geweest op meer dan tien jaar monitoren op een drietal vaste routes op het Nationaal Park Veluwezoom (NPV) van Natuurmonumenten. Een gebied wat *ca* 6500 ha groot is en op de stuwwal ten noorden van de IJssel is gelegen.

Hier ben ik al sinds 1991 de herpetofauna aan het volgen. In de eerste jaren werden de aanwezige watertjes geïnventariseerd op amfibieën, later kwamen daar ook de reptielen bij.

Vanaf het begin (1990) van het opgezette monitoring onderzoek zijn hier een drietal routes gelopen. Een route in een voormalige zandafgraving, een in een brongebied met een beek en een aantal vijvers en een route over een groot heideveld, de Terletse heide.

Op het NPV worden ook nog twee andere routes gelopen door Thomas Dros en Simon van der Heijden.

Het mooie van de Veluwe is dat alle zes soorten reptielen die we buiten Zuid-Limburg kunnen verwachten, hier ook voorkomen. Wil je al deze soorten ook zien, dan moet je wel zoals ik, met de kleding die ik nu draag, - dus warm ingepakt - het veld ingaan. Wanneer je je jas uit moet doen, omdat het te warm wordt, is de kans om veel reptielen te zien een stuk kleiner.

Warm ingepakt het veld in

Voordelen bij het lopen van monitoring routes zijn er bijna

niet. Zo moet je bijvoorbeeld zeven keer per jaar je route lopen. Vooral bij de langere routes, zoals die op de Terletse heide, welke voldoet aan de eisen voor wat betreft lengte en doorlooptijd, moet je een paar dagen van te voren tijd inplannen om deze te lopen. De andere twee routes zijn in drie kwartier te lopen (en voldoen dus niet) en worden daardoor meestal bij (voor reptielen) gunstiger omstandigheden gelopen. Op deze Terletse heide kom je dus ook op voor je gevoel minder gunstige omstandigheden. Bij mist, temperaturen van 12 tot 14 graden en jawel dan heb je dus een goede kans om een gladde slang te scoren, maar daarover later meer.

De langzamerhand in zwang geraakte methode om (metalen) platen in het veld te leggen, werkt voor mij op een monitoringroute niet. Ik heb te veel de neiging om dan in een straf tempo naar de plaatjes toe te lopen, terwijl

eromheen en ernaartoe ook nog reptielen kunnen liggen. Deze methode vind ik meer geschikt op plaatsen die maar een- of tweemaal per jaar worden bezocht.

Weet waar je naar zoekt

Ik merk dat ik vaak met een met een bepaald verwachtingspatroon en het daarbij behorende zoekbeeld voor bepaalde soort(en) in het veld loop.

Als voorbeeld : Ik heb dit jaar voor het eerst Duinhagedissen gezien in de duinen bij Noordwijk. Voorheen kende ik alleen de duinen van Texel, waar volgens alle gegevens geen reptielen voorkomen. Je loopt in Texel dan ook niet met een hagedissen-zoekbeeld. Datzelfde gebeurde dus ook in Noordwijk. Ik liep naar wat vlindertjes in de duinen te kijken, zag wat blauwvleugelsprinkhanen en dacht toen hé ... er zitten hier

*Zandafgraving Stikke Trui, vindplaats van o.a. zandhagedis.
Foto Ronald de Boer*

toch ook Zandhagedissen... Dus het zoekbeeld van deze soort erbij gehaald en ja hoor de ene na de andere Duinhagedis liep door mijn blikveld!

Ander voorbeeld: In de voormalige zandafgraving op het NPV is jarenlang onderzoek gedaan naar insecten door de insectenwerkgroep Arnhem van de KNNV. Opvallend was dat ik amper insecten zag en dat de entomologen zelden een reptiel zagen.

Ik raad de aanwezigen die zich met reptielen en monitoren bezighouden aan om je tot deze doelgroep te beperken in het veld en niet (zoals beheerders dit soms graag zien) ook andere diergroepen waar te nemen, mijn ervaring is dat dit niet samengaat. Kies ervoor om deze andere soorten buiten je monitoring route te gaan zoeken. Ook zul je langzamerhand ervaring op moeten bouwen, dit kan eigenlijk heel goed door als je een bepaalde soort voor de eerste keer ziet, steeds even van die plek weg te lopen en na enkele minuten weer te gaan

kijken of het dier er nog steeds zit.

Zes jaar nodig voor gladde slang!

Zelf heeft het mij bijna zeven jaar gekost voordat ik mijn eerste Gladde slang 'scoorde'. Het was op een zondagmorgen eind juli dat ik eigenlijk met tegenzin mijn route op de Terletse heide liep. Leek het weer thuis in Arnhem-Zuid nog redelijk, ten noorden van Arnhem hing een dichte mist en kwam de temperatuur niet boven de vijftien graden uit. In deze enigszins sinistere sfeer begon ik toch maar aan mijn route, waarbij ik zo nu en dan op een Schotse Hooglander stuitte, die ook vreemd opkeek wat deze reptielen monitoorder onder deze omstandigheden op de heide deed. Wel, het bleek toch wel ideaal weer, niet zozeer voor de Zandhagedis of Levendbarende hagedis, maar ik vond die morgen twee Gladde slangen, waarvan er één op een klein zandheuveltje met wat oude heidestruiken lag en de ander tegen de stam van een gevelde den. Hierna bleek het niet meer zo moeilijk om deze soort tegen te

komen. Ik zou bijna zeggen, ga in de maanden juli en augustus bij temperaturen niet hoger dan 15 graden, bij mist en regen, gerust het veld in. De kans dat je dan een gladde slang tegenkomt op plekken met dood hout, op de randen van watervangen langs de paden of op goed geaccidenteerde plekken is dan erg groot. Later in het seizoen is het goed om bij dit soort weersomstandigheden op dezelfde plekken te gaan zoeken naar juvenielen, hierbij is het ook weer zaak om als je deze kleine vaak opgerolde slangetjes eenmaal gespot hebt, hier na een paar minuten weer te gaan kijken, dit om je zoekbeeld voor deze soort, ook weer optimaal in je geheugen gegrift te krijgen.

Soms niet leuk...

Tot slot wil ik zeggen dat het monitoren soms echt niet leuk is. Je loopt ondanks de aanwezigheid van zes soorten reptielen en het idee dat je wel ongeveer door hebt bij welk weer type de reptielen actief

moeten zijn, toch nog redelijk vaak een route zonder waarnemingen. Wel wat moet je dan

.....

Toch genieten van de rust in het veld en van de mooie luchten die je op het Nationaal Park Veluwezoom wel vaak kunt zien.

*Terletse Heide bij mist. Ideaal voor een zoektocht naar de gladde slang.
Foto Ronald de Boer*

